

Granskning av Polismyndighetens arbete med återtagande av brottsvinster

Internrevisionen

2022-09-23

Granskning av Polismyndighetens arbete med återtagande av brottsvinster

INNEHÅLL

1	SAMMANFATTNING	3
2	INLEDNING	4
2.1	Bakgrund.....	4
2.2	Syfte och revisionsfrågor	5
2.3	Verksamhet som ingått i granskning och avgränsning	5
2.4	Informationsinsamling och metod	6
2.5	Bedömningsgrunder.....	7
3	INTERN STYRNING AV ÅTERTAGANDE AV BROTTSVINSTER	7
3.1	Styrdokument.....	9
3.2	Signaler från ledningen	9
3.3	Processansvar för återtagande av brottsvinster	10
4	ÅTERTAGANDE AV BROTTSVINSTER – DET PRAKTISKA ARBETET	11
4.1	Rutiner och stöd för det praktiska arbetet	11
4.2	Utbildning och kompetens	13
4.3	Resurser avseende finansiella utredare	14
5	UPPFÖLJNING AV ÅTERTAGANDET AV BROTTSVINSTER	16
5.1	Uppföljning och egenkontroll	17
6	REKOMMENDATIONER	19
7	SAMMANFATTANDE BEDÖMNING AV REVISIONSFRÅGORNA	21
7.1	Ger befintlig styrning verksamheten goda förutsättningar att arbeta med återtagande av brottsvinster?	21
7.2	Bedrivs arbetet med att återta brottsvinster effektivt?	21
7.3	Finns ändamålsenlig egenkontroll samt uppföljning av verksamhetsområdet?	21

BILAGA

Rikspolischefens beslut om åtgärder, 2022-09-19

1 Sammanfattning

En stark drivkraft till brottslighet är ekonomisk vinning. För att kriminellas utbyte av brott i så stor utsträckning som möjligt ska kunna förverkas krävs att Polismyndigheten har tillgång till bl a effektiva arbetsmetoder.

Internrevisionen har i enlighet med revisionsplanen för 2020-2022¹ granskat den interna styrningen och kontrollen i Polismyndighetens arbete med återtagande av brottsvinster. Granskning har skett genom intervjuer med ett urval medarbetare och chefer i tre polisregioner samt på nationella operativa avdelningen. Intervju har även skett med processägaren för utredning och lagföring och brottsförebyggande arbete. Genom bl a intervjuer med en-två finansiella utredare har även övriga polisregioner ingått i granskningen. Granskningen har även omfattat dokumentanalys av styrdokument och annan för området relevant dokumentation. Granskningen har varit avgränsad till Polismyndighetens ansvarsområden i arbetet med återtagande av brottsvinster. Polisregioners och nationella operativa avdelningens hantering av enskilda ärenden har dock inte ingått. Granskningen har heller inte omfattat att bedöma huruvida gällande förverkandelagstiftning ger goda förutsättningar för arbetet.

Granskningen genomfördes 2021 och överlämnades till Polismyndigheten för åtgärdsinhämtning samma år. Revisionsrapporten beskriver situationen i Polismyndigheten vid tiden för granskningen. Myndighetens inhämtning av förslag på åtgärder för att omhänderta de brister som framkom i granskningen har tagit tid.

Internrevisionens övergripande bedömning är att det finns brister inom ett flertal områden i den interna styrningen och kontrollen för arbetet med återtagande av brottsvinster. Befintlig styrning bedöms inte ge verksamheten tillräckligt goda förutsättningar att arbeta med återtagande av brottsvinster. Det behövs enligt internrevisionen en mer samlad, tydlig och heltäckande viljeinriktning och ambition för myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster. Det krävs ett tydligare och mer aktivt processansvar för området, och som en del av det, utvecklingsansvar för finansiella utredningar och återtagande av brottsvinster. Därtill måste ledningen på nationell såväl som regional nivå mer aktivt tydliggöra vikten och värdet av åtgärder syftande till återtagande av brottsvinster.

Internrevisionen bedömer att det i nuläget saknas förutsättningar för ett effektivt arbete med återtagande av brottsvinster. Det är enligt internrevisionen inte tillräckligt tydligt för medarbetare på olika nivåer hur de rent praktiskt ska arbeta med återtagande av brottsvinster, utöver i delar för finansiella utredare. Det generella kunskapsläget hos medarbetare i yttre tjänst, förundersökningsledare och finansiella utredare om möjligheterna till återtagande av brottsvinster bedöms vara otillräckligt. Utbildningsverksamheten på området är kraftigt eftersatt. Därtill måste Polismyndigheten snarast vidta åtgärder för att öka antalet finansiella utredare.

Internrevisionen gör även den samlade bedömningen att det saknas en tillräcklig uppföljning och utvärdering av myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster. Internrevisionen anser att det även finns behov av att ta fram och etablera systematiska rutiner för egenkontroll samt annan kvalitetssäkring för arbetet med återtagande av brottsvinster på olika nivåer.

¹ PM 2020:34

Tabellen nedan visar att internrevisionens granskning har resulterat i totalt sju rekommendationer, fördelade utifrån internrevisionens modell för bedömning av brister som presenteras i rapporten.

	Antal
 Mycket väsentlig brist	5
 Väsentlig brist	2
 Mindre väsentlig brist	

2 Inledning

Granskningen har utförts i enlighet med revisionsplanen för 2020-2022.

2.1 Bakgrund

En stark drivkraft bakom den organiserade brottsligheten är ekonomisk vinning. För att kriminellas utbyte av brott i så stor utsträckning som möjligt ska kunna förverkas är det av stor vikt att polisen har tillgång till strategier och effektiva arbetsmetoder för att på ett effektivt sätt kunna tillvarata de rättsliga verktyg som finns avseende tillgångsinriktad brottsbekämpning. Vikten av detta förstärks av att Polismyndigheten inom ramarna för den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet förbundit sig att vid prioritering av beslut om insats särskilt beakta möjligheten att förverka tillgångar och återta brottsutbyte.

Grundläggande bestämmelser om förverkande finns i 36 kap. brottsbalken. Av 1 § framgår att utbyte av brott ska förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Med brottsutbyte menas såväl egendom som det uppskattade värdet av försäljning eller liknande. Därtill finns annan lagstiftning, t ex narkotikastrafflagen (1968:64), med bestämmelser som kompletterar eller ersätter brottsbalkens regler.

Inom ramen för regeringens 34-punktsprogram åtgärder mot gängkriminaliteten sker för närvarande en översyn av lagstiftningen om förverkande² i syfte att ytterligare öka möjligheterna att förverka brottslingars tillgångar.

Om tillgångar påträffas i samband med ingripanden kan dessa tas i beslag. För att egendom och/eller uppskattade värden ska kunna förverkas krävs bevisning att egendomen härrör från brottslig verksamhet. En förutsättning för det är då att en finansiell utredning genomförs. Polismyndighetens arbete med återtagande av brottsvinster bedrivs således i flera led genom bl a initiala utredningsåtgärder som genomförs i samband med ingripanden i den yttre verksamheten och genom finansiella utredningar. Arbetet sker också ofta i samverkan med andra myndigheter.

Det finns inga exakta uppgifter om vilka belopp brottsligheten i Sverige årligen omsätter, dock antas det röra sig om betydande summor.

I april 2021 presenterade EU-kommissionen en ny strategi för att bekämpa organiserad brottslighet 2021-2025. Strategin fastställer ett antal prioriterade områden där åtgärder behövs. Ett av fyra angivna mål är att eliminera brottsvinsterna i organiserad

² Direktiv 2020:66

brottslighet samt förebygga att brottsvinster omsätts och kommer in i den lagliga ekonomin och i samhället i övrigt.

2.2 Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen har varit att bedöma den interna styrningen och kontrollen i Polismyndighetens arbete med återtagande av brottsvinster.

Följande revisionsfrågor har ingått i granskningen:

1. Ger befintlig styrning verksamheten goda förutsättningar att arbeta med återtagande av brottsvinster?
2. Bedrivs arbetet med att återta brottsvinster effektivt?
3. Finns ändamålsenlig egenkontroll samt uppföljning av verksamhetsområdet?

2.3 Verksamhet som ingått i granskning och avgränsning

Nationella operativa avdelningen (i den efterföljande texten förkortad Noa) har ingått utifrån chefen för avdelningens processansvar för huvudprocesserna brottsförebyggande arbete och utredning och lagföring. Noa beredningsenheten har ingått utifrån sitt processledarskap för utredning och lagföring samt sitt uppdrag att förstärka förmågan för tillgångsinriktad brottsbekämpning. Granskningen har omfattat processägarens styrning, uppföljning och utveckling av återtagande av brottsvinster. Noa utredningsenheten och då särskilt gruppen för finansiellt utredningsbiträde har ingått utifrån sektionen för särskilt utredningsbiträdes, under vilken gruppen sorterar, verksamhetsansvar för Noas finansiella utredningar³.

Fördjupad granskning har skett av tre regioners (Öst, Väst och Nord) arbete med återtagande av brottsvinster. Genom intervjuer med finansiella utredare, genomgång av regionala styrdokument och annan information om regionernas arbete, har även övriga polisregioner ingått i granskningen.

Granskningen har varit avgränsad till Polismyndighetens ansvarsområden i arbetet med återtagande av brottsvinster, dvs. från de initiala utredningsåtgärderna och vidare utredningsåtgärder fram till avslutat ärende. Polisregioners och Noas hantering av enskilda ärenden har dock inte ingått i granskningen. It-stöd har inte omfattats annat än genom frågor i intervjuer. I granskningen har heller inte ingått att gå in närmare på huruvida gällande förverkandelagstiftning ger goda förutsättningar för arbetet.

³ Nationella operativa avdelningens handläggningsordning, Noa 2020:01

2.4 Informationsinsamling och metod

Granskningen har omfattat kartläggning av området på central nivå samt på regionnivå för ett urval regioner.

Granskningen inleddes med en dokumentanalys av nationell styrning i form av styrdokument, metodstöd och annan för området relevant dokumentation.

Internrevisionen gjorde därefter en översiktlig kartläggning av hur arbetet med återtagande av brottsvinster är organiserat och upplagt på regionnivå för samtliga regioner. Kartläggningen har skett genom mailkorrespondens om regionernas arbete samt inhämtande av förteckningar utvisande antalet finansiella utredare. Genomgång har även skett av regionernas strategiska inriktningar för 2020-2024, regionala handläggningsordningar samt eventuella andra regionala styrdokument/riktlinjer.

Tre regioner (Öst, Väst och Nord) och en avdelning (Noa) valdes därefter ut för intervjuer. Inom Noa har intervjuer genomförts med chefen för Noa, chefen för utredningsenheten och chefen för beredningsenheten. Därtill har intervjuer genomförts med två finansiella utredare på gruppen för finansiellt utredningsbiträde.

Beredningsenheten Noa har parallellt med granskningen tagit fram och beslutat om Uppdragsdirektiv - förstärkt förmåga för tillgångsrikt brottsbekämpning genom återtagande av brottsvinster⁴. Uppdraget är ett tvåårigt nationellt utvecklingsprojekt som startade i april 2021.

Region Väst, Öst och Nord valdes ut för fördjupad granskning utifrån att de utgör regioner av olika storlek och med något olika förutsättningar att återta brottsvinster. Region Väst valdes t ex ut utifrån sin lägesbild med en hel del grov brottslighet med (sannolikt) mycket brottsvinster att återta.

I dessa regioner har intervjuer genomförts med den regionalt ansvarige för utredningsverksamheten samt en eller två finansiella utredare. Därutöver valdes ett polisområde per region (Storgöteborg, Östergötland respektive Norrbotten) ut för ytterligare intervjuer. I polisområdena har intervjuer genomförts med den med det övergripande ansvaret för utredningsverksamheten i polisområdet, en förundersökningsledare grova brott, en jourförundersökningsledare samt två medarbetare i yttre tjänst. Dessa polisområden valdes ut på liknande grunder som regionerna. Polisområde Norrbotten valdes t ex ut utifrån sin gräns till Finland och den glesbygdspromblematik med långa avstånd som präglar området. Polisområde Östergötland valdes ut utifrån ansvaret för Linköping och Norrköping som har ett antal utsatta områden. Även polisområde Storgöteborg valdes ut utifrån sina utsatta områden med omfattande gängbrottslighet. Regionerna utsåg själva de medarbetare och chefer som skulle intervjuas.

Totalt har cirka 30 intervjuer genomförts inom ramen för granskningen. Med anledning av pågående pandemi har intervjuerna skett via video.

Granskningen har utförts under perioden februari – april 2021 av internrevisorerna Josabeth Alfsson och Stellan Söderman. Solveig Forss, gruppchef för finansiellt utredningsbiträde utredningsenheten Noa, har medverkat som sakkunnig.

Rapporten sakgranskades i september 2021 av Noa, samtliga polisregioner samt de som intervjuats i granskningen. Begäran om inhämtande av åtgärdsförslag skickades till

⁴ Dnr A049.947/2021

rikspolischefens kansli i oktober 2021. Rikspolischefen beslutade om åtgärder i september 2022. Åtgärderna redovisas i beslutsbilaga till rapporten.

2.5 Bedömningsgrunder

Internrevisionens iakttagelser, bedömningar och grunder för lämnade rekommendationer framgår av den löpande texten i rapporten. För respektive rekommendation har internrevisionen bedömt bristen vid tidpunkten för granskningen. Internrevisionens bedömning följer nedanstående mall.

Bedömning	Beskrivning
Röd - Mycket väsentlig brist	Brist som allvarligt påverkar Polismyndighetens måluppfyllelse enligt instruktion eller regleringsbrev och/eller medför stora negativa konsekvenser för Polismyndighetens verksamhet och/eller innebär att Polismyndigheten inte uppfyller myndighetsförordningens krav på effektivitet, lagenlighet, redovisning och hushållning.
Orange - Väsentlig brist	Brist som påverkar den granskade verksamheten så att uppställda mål inte nås och/eller medför betydande negativa konsekvenser för verksamheten.
Gul - Mindre väsentlig brist	Brist som inte påverkar den granskade verksamhetens måluppfyllelse men som medför negativa konsekvenser för verksamheten.

3 Intern styrning av återtagande av brottsvinster

I Polismyndighetens strategiska verksamhetsplan för 2020-2024⁵ framgår under mål 1 Framgångsrik brottsbekämpning och upplärning "... Den tillgångsinriktade brottsbekämpningen är ett prioriterat område. Utredningsverksamheten ska därför utvecklas för att öka förutsättningarna för att bidra till att gärningsmän lagförs och att utbyte av brott och brottslig verksamhet återtas. Stor vikt ska därför läggas vid att återta brottsvinster i syfte att försvåra för fortsatt brottslighet, minska incitamentet för brottsligheten och motverka nyrekrytering till kriminella grupperingar...".

Regionerna har utifrån myndighetens strategiska verksamhetsplan tagit fram egna strategiska inriktningar för 2020-2024.

Av Polismyndighetens strategi för utredningsverksamheten⁶ framgår att en av principerna som ska gälla för utredningsverksamheten är att möjlighet till återtagande av brottsvinster alltid ska beaktas.

Den femte juni 2019 fattade chefen för Noa beslut om en Nationell strategi för finansiella utredningar⁷. Av beslutet framgår att strategin ska gälla för svensk polis och införlivas i berörda verksamheter utifrån respektive verksamhetsidé och mål i enlighet med strategi 2024. Av strategin framgår att brottsbekämpningen ska vara inriktad på att eliminera ekonomiska fördelar av brott och att finansiell utredning krävs för att kunna spåra och säkra tillgångar.

⁵ PM 2021:5

⁶ PM 2021:10

⁷ Dnr A223.203/2019

I strategin anges fem mål:

1. En finansiell utredning ska vara en självklar del av all brottsbekämpning där det finns finansiella spår att följa
2. Kunskapen om finansiella utredningar ska öka och kompetensutveckling ska främjas
3. Det internationella samarbetet ska stärkas och utvecklas
4. Finansiell information ska inhämtas och bearbetas i underrättelseverksamheten
5. Arbetet kring det nationella nätverket av finansiella utredare ska utvecklas

I Myndighetsgemensam strategisk inriktning⁸ för satsningen mot organiserad brottslighet framgår att de samverkande myndigheterna gemensamt ska bekämpa den organiserade brottsligheten genom bl a återtagande av brottsvinster.

Det finns även en Myndighetsöverskridande strategi för brottsutbytesarbete i samverkan⁹. Av strategin framgår bl a att myndigheternas insatser vid brottsbekämpning ska vara inriktade på att eliminera ekonomiska fördelar av brott och att insatserna ska omfatta allt brottsutbyte som myndigheterna kan handlägga med de rättsliga verktyg som de förfogar över.

Av 3 kap. Polismyndighetens arbetsordning¹⁰ framgår vad som övergripande gäller avseende process- och verksamhetsansvar:

Chefen för Noa är processägare för bl a huvudprocesserna brottsförebyggande arbete och utredning och lagföring.

Processansvar

Processansvar innebär ett nationellt ansvar för en viss process inom hela myndigheten och för att processen säkerställer att resultat uppnås inom verksamheten. Den som har processansvar är processägare.

I en processägars processansvar ingår bl a att

- beskriva processen, dess syfte och avgränsning
- kartlägga beroenden till andra processer
- besluta om processen, uppdatera och utveckla styrdokument
- säkerställa enhetlighet och effektivitet
- stödja arbetet i processen
- utveckla processen genom att uppmärksamma förändringsbehov och initiera förbättringsarbete
- följa upp processen bl.a. genom att mäta hur effektiv den är för att nå uppsatta mål

⁸ Myndighetsgemensam strategisk inriktning grov organiserad brottslighet, GOB, 2016-2017, Samverkansrådet

⁹ Togs fram som en del i regeringsuppdrag Ju2013/4511/Å

¹⁰ PM 2020:26

- ansvara för kravställningen i processerna för utbildning, inköp av varor, tjänster, byggtreprenader och lokaler
- ansvara för att beredskapsplanera så att processen kan fungera under kriser och krig.

Polisregioner har enligt 5 § verksamhetsansvar för den regionala verksamhet som är hänförlig till regionen.

3.1 Styrdokument

Iakttagelser

Internrevisionen har noterat att Nationell strategi för finansiella utredningar beslutats av ej behörig beslutsfattare. Enligt vid tidpunkten gällande arbetsordning för Polismyndigheten¹¹ ska rikspolischefen fatta besluta om nationella strategier.

Någon uppföljning av strategin har ännu ej skett. Iakttagelser från genomförda intervjuer, se avsnitt 4, visar att strategin ännu inte fått genomslag och att mycket arbete återstår för att kunna nå målen.

Internrevisionen noterar att myndighetsöverskridande strategi för brottsutbytesarbete i samverkan är flera år gammal och inte har nämnts i genomförda intervjuer där den strategiska styrningen avhandlats.

Genomgång av regionala strategiska inriktningar för 2020-2024 visar att återtagande av brottsvinster eller finansiell utredning i varierande grad finns medtaget i aktiviteter eller liknande. Internrevisionen har inte kunnat hitta några andra regionala styrdokument i vilka återtagande av brottsvinster behandlas.

Bedömning

Internrevisionen konstaterar att den tillgångsinriktade brottsbekämpningen anges som ett prioriterat område i myndighetens befintliga styrdokument. Vidare konkretiseras och tydliggörs de krav som ställs på polisregionerna och Noas operativa förmåga i Nationell strategi för finansiella utredningar. Internrevisionens samlade bedömning är att det dock behövs en mer samlad, tydlig och heltäckande viljeinriktning och ambition för myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster.

Myndigheten behöver även ta ställning till den interna respektive den externa strategins aktualitet.

3.2 Signaler från ledningen

Iakttagelser

I genomförda intervjuer med bl a medarbetare och chefer på olika nivåer i regionerna har framkommit att dessa upplevt att det inte kommit tillräckligt tydliga signaler ovanifrån i organisationen (från nationell såväl som regional nivå) om vikten av arbete med återtagande av brottsvinster. Det upplevs inte vara ”tryck i frågan”. En av de intervjuade medarbetarna i yttre tjänst uttryckte det som att återtagande av brottsvinster ”aldrig

¹¹ PM 2018:21 5 kap. 3 §, 7 kap. 17 §

diskuterats”. Andra intervjuade menar att det kommit vissa signaler men att bristen på konkreta åtgärder inneburit att genomslagskraften varit liten. I flera intervjuer har tagits upp att det inte heller görs någon uppföljning av arbetet inom detta område.

Bedömning

Internrevisionen bedömer det vara av stor vikt att ledningen på nationell såväl som regional nivå mer aktivt tydliggör vikten och värdet av åtgärder som syftar till återtagande av brottsvinster och att detta gäller all typ av brottslighet. I det ingår att regelbundet efterfråga uppgifter om arbetets resultat. Att frågan om återtagande av brottsvinster är högst levande och diskuteras på flera nivåer i myndigheten är en förutsättning för att brottsvinster i så stor utsträckning som möjligt ska kunna återtas och förverkas.

Internrevisionen anser att myndigheten behöver tydliggöra ambitionsnivå och prioritet för myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster. I det ingår att klargöra förväntningar på verksamheten som ett led i att bidra till att öka regionernas operativa förståelse inom detta område.

3.3 Processansvar för återtagande av brottsvinster

Inledning

Av Noas handläggningsordning¹² bilaga 1 framgår att chefen för Noa delegerat processledarskapet för huvudprocessen utredning och lagföring till chefen för beredningsenheten. En processledare arbetar, enligt Polismyndighetens handbok för processansvar¹³, på uppdrag av processägaren med samordning, utveckling och uppföljning av processer åt processägaren i enlighet med direktiv från respektive chef.

Sektionen för särskilt utredningsbiträde vid utredningsenheten Noa har enligt samma handläggningsordning verksamhetsansvar för finansiella utredningar i avdelningens brottsutredningar. Vidare anges att det vid sektionen ska finnas en grupp för finansiellt utredningsbiträde.

I genomförd granskning har framkommit att en medarbetare vid utredningsenheten Noa på eget initiativ bedrivit verksamhetsutveckling avseende finansiella utredningar. Framtagande av den Nationella strategin för finansiella utredningar och inrättandet av ett nationellt nätverk för finansiella utredare är exempel på vad detta initiativ lett till.

Iakttagelser

Ett av processägarens ansvarsområden enligt arbetsordningen 3 kap. 3 § är att utveckla processen genom att uppmärksamma förändringsbehov och initiera förbättringsarbete. I genomförd granskning har framgått med stor tydlighet att det finns ett betydande utvecklingsbehov avseende arbetet med återtagande av brottsvinster på olika nivåer. I handläggningsordningen för Noa bilaga 1- Chefen för nationella operativa avdelningens fördelning av arbetsuppgifter, finns inte finansiella utredningar och/eller återtagande av brottsvinster angivet som ett ansvarsområde, vilket innebär att vare sig någon enhet eller Utvecklingscentrum (UC) har utpekats ansvar specifikt för detta område.

¹² Noa 2020:01

¹³ PM 2019:21

Bedömning

Internrevisionen bedömer att det behövs ett tydligare och mer aktivt processansvar för återtagande av brottsvinster, och som en del i det, utvecklingsansvar för finansiella utredningar och återtagande av brottsvinster. Det faktum att en enskild medarbetare vid utredningsenheten Noa driver verksamhetsutvecklingsfrågor avseende finansiell utredning är av stort värde för bl a regionernas finansiella utredare som genom detta har en möjlighet dialog med den nationella nivån. Detta kan dock inte anses kompensera de brister som internrevisionen bedömer finns i processansvaret. Genom ett mer aktivt processansvar för återtagande av brottsvinster minskar också nyckelpersonsberoendet.

4 Återtagande av brottsvinster – det praktiska arbetet

4.1 Rutiner och stöd för det praktiska arbetet

Iakttagelser

Den yttre verksamheten

I genomförd granskning har framkommit att det saknas tydliga och enhetliga arbetsmetoder och rutiner samt annat stöd för återtagande av brottsvinster i samband med ingripanden i den yttre verksamheten.

Vidare har i intervjuer med bl a medarbetare i yttre tjänst, jourförundersökningsledare och förundersökningsledare framgått att kunskapen generellt är bristfällig om vilka möjligheter till återtagande av brottsvinster som finns, dvs. vad som kan och bör göras i olika situationer. En av de intervjuade medarbetarna i yttre tjänst uppgav att erfarenheten var att regionen inte ens arbetade med återtagande av brottsvinster.

Ett tillvägagångssätt som ändå används är att vid påträffande av misstänkta brottsvinster kontakta Kronofogdemyndigheten för att kontrollera om det finns ett utmättningsärende mot den aktuella personen. Detta då det finns upparbetade kontaktvägar med Kronofogdemyndigheten samt att medarbetarna vet att de på detta sätt når effekten att en kriminell fräntas egendom.

Utredningsverksamheten

I granskningen har framkommit att det finns rutiner och arbetsätt för arbetet med finansiella utredningar. Metodstöd för finansiell utredning finns på intrapolis. I metodstödet finns mallar för hur en tillgångsutredning (numera förenklad finansiell utredning) respektive finansiell utredning ska skrivas. Gällande it-stöd har ett fåtal finansiella utredare enligt uppgift genomfört Skatteverkets utbildning i Analyst's notebook för finansiell analys.

Därutöver finns ett nationellt nätverk för finansiella utredare på olika myndigheter som gruppchefen för finansiellt utredningsbiträde Noa, håller i. Därtill pågår som beskrivits viss utveckling av arbetsätt m.m.

I intervjuer har framkommit att det finns förbättringsmöjligheter avseende stödet för finansiell utredning. Vissa finansiella utredare har t ex lyft behovet av praktisk handledning medan andra efterfrågat grundläggande exempel på hur en kontoanalys ska gå till. Vidare har det lyfts behov av mallar, t ex innehållande information till förfrågningar om

uppgifter till Skatteverket och banker. I den interna rapporten Effektivare utredningsåtgärder mot grova våldsbrott i kriminella miljöer¹⁴ framgår att det även finns behov av analysverktyg för finansiella utredare.

I genomförd granskning har även framgått att det finns behov av vissa klargöranden avseende de finansiella utredarnas roll, se mer om detta i avsnitt 4.3.

Enligt Nationell strategi för finansiella utredningar ska alla brottsutredare kunna göra en förenklad tillgångsutredning (förenklad finansiell utredning) enligt mallen i metodstödet. I internrevisionens granskning har dock inte ingått att granska enskilda brottsutredares arbete med återtagande av brottsvinster.

I genomförda intervjuer med förundersökningsledare och finansiella utredare har framkommit att det finns ett stort förbättringsområde i att integrera återtagande av brottsvinster i utredningsarbetet. Exempelvis har det tagits upp att fokus ofta ligger på att utreda brott och att återtagande av brottsvinster ”inte är det man tänker på i första hand”. Finansiella utredare har t ex uppgett att de fått direktiv om att följa pengarna men då i första hand för att utreda brott och inte ta tillbaka pengar och eller annan egendom. Enligt uppgift kommer återtagande av brottsvinster-perspektivet och finansiella utredare ofta in sent i en utredning. En förklaring till att utredning i syfte att återta brottsvinster inte görs i större utsträckning uppges vara resursbrist med effekt ”det var den del som inte hanns med”.

I intervjuerna har även lyfts att åklagarna i sin roll som FU-ledare inte alltid ger tydliga direktiv om återtagande av brottsvinster och finansiell utredning.

Bedömning

För att ekonomisk vinning av brott ska kunna elimineras krävs en tydlighet och samsyn kring arbetets prioritet. Först när detta är klargjort vet verksamheten vilka förväntningar som ställs på dem. Vidare krävs att medarbetarna är medvetna om möjligheterna till återtagande av brottsvinster samt vilka arbetssätt och rutiner som gäller. Arbetet med att återta brottsvinster behöver vara en självklar och integrerad del i brottsbekämpningen. Frågan om möjligheten till återtagande av brottsvinster måste därför lyftas tidigt i en utredning så att återtaganden kan ske i så stor utsträckning som möjligt. Tidsaspekten är viktig för att förhindra att tillgångar hinner överföras till eller skrivas över på andra.

Att yttre personal kontaktar Kronofogdemyndigheten vid påträffande av misstänkta brottsvinster visar att det finns en vilja att gå på brottsvinsterna men att det saknas kunskap om hur reglerna i bl a 36 kap. brottsbalken kan användas, vilket i många fall skulle vara mer korrekt. Den ordningen att polisen medverkar till att reglera skulder via misstänkta brottsvinster riskerar att leda till att myndigheten indirekt bidrar till penningtvätt av kriminellas tillgångar.

Sammanfattningsvis gör internrevisionen bedömningen att det inte är tillräckligt tydligt för medarbetare på olika nivåer att de ska leta efter, gå på, och utreda brottsvinster i syfte att, återta brottsvinster. Därutöver är det inte tydligt hur medarbetarna rent praktiskt ska hantera återtagande av brottsvinster utifrån sina respektive arbetsuppgifter, förutom i delar för finansiella utredare. Sammantaget drar internrevisionen slutsatsen att det inte fått genomslag att i flera led gå på brottsvinsterna och att flera av de uttryckta

¹⁴ Dnr A566.073/2019

ambitionerna i beskrivna styrdokument, som att ekonomiska fördelar av brott ska elimineras och att finansiell utredning ska ingå som en självklar del i all brottsbekämpning, ännu inte uppnåtts.

4.2 Utbildning och kompetens

Iakttagelser

Medarbetare i yttre tjänst samt förundersökningsledare

Medarbetare i yttre tjänst, jourförundersökningsledare och förundersökningsledare har i intervjuer uppgett att de inte fått någon, eller ytterst lite, praktisk handledning och utbildning i återtagande av brottsvinster och hur de ska hantera det utifrån sina respektive ansvarsområden och arbetsuppgifter. Flera av de intervjuade arbetar med grova brott och/eller i områden med mycket grov organiserad brottslighet.

Det har på senare tid inte genomförts några samlade utbildningsaktiviteter med syfte att förstärka förmågan att återta brottsvinster. Det finns för närvarande få utbildningar i återtagande av brottsvinster för olika målgrupper. Det har dock nyligen tagits fram åtta utbildningsfilmer om tillgångsinriktad brottsbekämpning. Filmerna som vänder sig till förundersökningsledare, utredare och personal i yttre tjänst ligger på intrapolis och har tagits fram av en enskild medarbetare i region Väst.

I intervjuer har tagits upp exempel på bristande hantering av återtagande av brottsvinster, t ex i form av bristande dokumentation och fotografering vid brottsplats samt att det funnits förutsättningar för återtagande av brottsvinster som inte tillvaratagits av förundersökningsledare.

Utredningsverksamheten

I genomförd granskning har framgått att det för närvarande i princip inte finns några interna utbildningar i återtagande av brottsvinster för brottsutredare och finansiella utredare, samtidigt som det finns ett stort utbildningsbehov. Exempelvis saknas helt utbildningar för finansiella utredare utöver tre utbildningsfilmer som tagits fram på initiativ av en enskild medarbetare i region Väst.

Bedömning

Internrevisionen bedömer att det generella kunskapsläget om vilka möjligheter till återtagande om brottsvinster som finns hos medarbetare i yttre tjänst, förundersökningsledare och finansiella utredare i nuläget är otillräckligt. Vidare är utbildningsverksamheten på området kraftigt eftersatt. Detta framstår som särskilt anmärkningsvärt mot bakgrund av det fokus som riktas mot vikten av att eliminera möjligheterna till ekonomisk vinning för kriminella samt det faktum att flera av de intervjuade arbetar i miljöer i vilka det uppenbart finns stora brottsvinster.

Att det finns en tillräcklig kunskap om gällande lagstiftning och vilka möjligheter till återtagande av brottsvinster som finns är en förutsättning för att återtaganden ska kunna ske och för att brottsbekämpningen i stort ska vara effektiv. För att uppnå det krävs regelbundna och målgruppsanpassade kompetensutvecklingsinsatser i återtagande av

brottsvinster. Utbildningsinsatserna behöver ske med återkommande periodicitet och med beaktande av den höga personalomsättningen på lokalpolisområdesnivå.

Sammanfattningsvis gör internrevisionen bedömningen att berörd personal inte getts tillräckliga förutsättningar för att arbeta med återtagande av brottsvinster.

4.3 Resurser avseende finansiella utredare

Inledning

Av Nationell strategi för finansiella utredningar framgår att en finansiell utredare ansvarar för att genomföra finansiella utredningar för att spåra och kartlägga tillgångar samt dokumentera och beräkna brottsvinster enligt direktiv från förundersökningsledare eller revisor på Åklagarmyndigheten (detta ansvar förtydligades redan i nedan beskrivna projektrapport om inventering av finansiella utredare). Enligt strategin ska också vilket tidigare beskrivits alla brottsutredare inom utredningsverksamheten kunna göra en förenklad tillgångsutredning (förenklad finansiell utredning).

Enligt Financial action task force (FATF), ett mellanstatligt organ som bekämpar penningtvätt och finansiering av terrorism, är en finansiell utredning en undersökning av finansiella ärenden i samband med brottslig verksamhet, vars syfte är att

- a) fastställa de kriminella nätverkens och/eller brottslighetens omfattning;
- b) identifiera, beräkna och spåra vinning av brott, penningmedel för terroristverksamhet eller andra tillgångar som är, eller kan bli, föremål för förverkande; och
- c) ta fram bevis som kan användas i straff-rättsliga förfarande.

Sverige har förbundit sig att följa FATF:s rekommendationer och ska således arbeta enligt denna definition.

År 2016 genomfördes på beslut av chefen för Noa och chefen för nationella åklagarkammaren en inventering av vilka resurser avseende finansiella utredare som finns inom Åklagarmyndigheten (ÅM) och polisen. I projektet ingick även att tydliggöra rollfördelning och arbetssätt mellan revisorerna inom ÅM och finansiella utredare inom polisen. Resultatet av inventeringen redovisades i en projektrapport.¹⁵

Av rapporten framgår att det vid tidpunkten för inventeringen inom polisen fanns 25 personer som arbetade med finansiella utredningar/tillgångsutredningar. I rapportern redogörs även för vad en finansiell utredare anställd vid polisen respektive en revisor anställd vid Åklagarmyndigheten ska ansvara för. Författarna till rapporten anger att antalet finansiella utredare bör öka.

I rapporten Effektivare utredningsåtgärder mot grova våldsbrott i kriminella miljöer understryks vikten av att det genomförs en finansiell utredning när det gäller utredning av grova våldsbrott. Vidare framgår ”..Om det i större omfattning genomfördes utredningar om pengarnas ursprung skulle det med stor sannolikhet öka återtagande av brottsvinster... Idag genomförs finansiella utredningar inte i tillräcklig omfattning och generellt är kunskapen bristfällig på regionerna om denna funktion. För att Polismyndigheten ska kunna öka antalet finansiella utredningar och öka förverkanden uppgår ett behov av finansiella utredare på kort sikt till närmare 90 stycken..” (siffran från 2017).

¹⁵ Projektrapport Inventering av finansiella utredare inom polisen och revisorer inom Åklagarmyndigheten, dnr ÅM-A 2016/0527.

Internrevisionen har i granskningen begärt att få ta del av en förteckning från varje polisregion utvisande regionens finansiella utredare. Av svaren framkom att det vid tidpunkten för granskningen fanns totalt cirka 55 finansiella utredare i regionerna. I två regioner saknades helt finansiella utredare (i en av dessa regioner uppgavs att regionen dock hade andra utredare utbildade i återtagande av brottsvinster). I övriga regioner varierade antalet finansiella utredare mellan ca 5-26. Av svaren framgick även att de finansiella utredarna har olika organisatorisk placering. Vissa tillhör t ex en bedrägerigrupp på polisområdesnivå medan andra tillhör en aktionsgrupp på regional utredningsenhet. I intervjuer har framgått att den organisatoriska placeringen inte nödvändigtvis begränsar ”upptagningsområdet” för biträdesförfrågningar utan de finansiella utredarna kan få förfrågningar från hela regionen.

Därtill finns gruppen med finansiella utredare på Noa som inklusive chef är nio stycken.

Lakttagelser

Internrevisionen noterar att det fortfarande finns ett gap mellan det, för några år sedan, uppskattade behovet av finansiella utredare och den faktiska resursen. I två regioner saknas dessutom helt finansiella utredare.

Av genomförda intervjuer och inhämtande av annan information från Noa och regionerna har framkommit att flera av de befintliga finansiella utredarna är hårt belastade och inte har möjlighet att tillgodose behovet av finansiell utredning. Samtidigt används några finansiella utredare till att genomföra utredningsåtgärder som inte är av finansiell karaktär. Exempelvis händer det att finansiella utredare sitter upptagna på heltid under lång tid i grova-brott ärenden. Vid intervjuerna har även framkommit att finansiella utredare gör förenklade finansiella utredningar. Därutöver har uppgetts att flera av arbetsuppgifterna, som exempelvis förfrågningar om uppgifter till myndigheter och banker, är rent administrativa och skulle kunna hanteras av administrativ personal. Som tidigare beskrivits genomförs även finansiella utredningsåtgärder med andra syften än att återta brottsvinster, exempelvis att hitta motiv till ett brott, och återtaganden av brottsvinster kommer inte sällan ”i andra hand”.

Flera av de intervjuade finansiella utredarna efterfrågar ett förtydligande kring vad de förväntas göra och vad deras kompetens och de finansiella utredningarna ska användas till. Detta gäller både i stort såväl som i enskilda ärenden. Vissa har lyft behov av en tydligare prioritering mellan förfrågningar samt ett förtydligande kring var deras ansvar börjar och slutar i ett ärende.

Regioner har uttryckt att möjligheten att anställa finansiella utredare i närtid är kraftigt begränsad pga. att fokus nu riktas mot att öka antalet poliser.

Bedömning

Utifrån att det i bl a Nationell strategi för finansiella utredningar konstaterats att finansiell utredning är en förutsättning för spårande och säkrande av tillgångar samt att behovet av finansiell utredning sannolikt är minst lika stora idag som för ett par år sedan bör myndigheten snarast vidta åtgärder för att öka antalet finansiella utredare. Det finns också behov av att tydliggöra kraven på att utredning syftande till återtagande av brottsvinster ska ingå som en del i varje finansiell utredning. Detta ställer krav på att förundersökningsledare ger direktiv om detta. Om så inte sker är risken att sådan utredning görs först när det finns tid över med risk för att arbetet helt uteblir.

Befintlig resurs avseende finansiella utredare kan också användas mer effektivt. Trots beskrivningarna av finansiella utredares ansvar i nationell strategi för finansiella utredningar konstaterar internrevisionen att det finns behov av att på regional nivå klargöra finansiella utredares roll och ansvar. Rollen finansiella utredare kan med fördel renodlas till (fördjupad) finansiell utredning och uppgifter av enklare karaktär kan förslagsvis läggas på andra brottsutredare och i delar även på personal i yttre tjänst. Att det inte säkerställts tillräckliga resurser avseende finansiell utredning är en indikation på att återtagande av brottsvinster inte har prioriterats i den omfattning polismyndighetens strategiska styrning kräver.

Internrevisionen konstaterar sammanfattningsvis att mycket arbete återstår för att polisen ska kunna leva upp till ambitionerna i Nationell strategi för finansiella utredningar.

5 Uppföljning av återtagandet av brottsvinster

Inledning

Processägare ansvarar enligt 3 kap. 3 § arbetsordningen för att följa upp processen genom att mäta hur effektiv den är för att nå uppsatta mål. I ansvaret ingår även att säkerställa enhetlighet och effektivitet i processen såväl som att säkerställa att resultat uppnås inom verksamheten. Sektionen för särskilt utredningsbiträde under Noa utredningsenheten har verksamhetsansvar för finansiella utredningar i avdelningens brottsutredningar och polisregioner har verksamhetsansvar för den regionala verksamhet som är hänförlig till regionen. Därutöver ansvarar varje chef enligt arbetsordningen för att verksamheten bedrivs enligt gällande författningar, avtal och styrdokument samt att den interna styrningen och kontrollen är betryggande.

Enligt Polismyndighetens riktlinjer för intern styrning och kontroll¹⁶ är egenkontroll ”ett system för förbättring och utveckling och omfattar dels systematisk uppföljning och utvärdering, dels kontroll av att verksamheten följer gällande lagar och förordningar samt bedrivs enligt beslutade processer med tillhörande rutiner. Egenkontroller genomförs oftast genom att verksamheten själv går igenom olika checklistor, svarar på frågor och utför självskattning i olika formulär eller granskar egen dokumentation av arbetet. Utöver detta är det vanligt att följa upp och granska egenkontroller via externa kontrollanter, stickprovskontroller eller systematisk granskning.”

Av riktlinjerna framgår vidare att respektive processägare som fattar beslut och arbetar fram styrdokument inom myndigheten ansvarar för att dessa regelbundet följs upp. För att minska risker ska processägaren använda det som i riktlinjen benämns direkta kontroller eller efterhandskontroller i den löpande verksamheten. Dessutom ska ansvariga chefer systematiskt genomföra egenkontroller av att den verksamhet man ansvarar för följer de författningar, beslut och interna styrdokument som styr verksamheten¹⁷.

Därtill finns vissa internationella krav på uppföljning t ex EU-direktiv 2014/42 (art.11) som ställer krav på medlemsstaterna att leverera statistik om bl a antalet verkställda beslut om frysning och förverkande och det uppskattade värdet på den återvunna egendomen vid tidpunkten för förverkandet.

¹⁶ PM 2019:34

¹⁷ Polismyndighetens riktlinjer för intern styrning och kontroll (PM 2019:34)

Myndighetens långsiktiga mål och delmål följs upp tertialvis i den nationella strategiska ledningsgruppen (NSLG). Därutöver sker månadsvis uppföljning av verksamhetens resultat, ekonomi och kompetensförsörjning.

I genomförd granskning har framkommit att uppföljning sker av utfallet för förverkat utbyte av brott som funnits i nationella domar för inrapporterade ärenden i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet. Uppföljning har skett sedan 2009. Från och med 2013 ingår även uppgifter om förverkat brottsutbyte i regionala domar i uppföljningen. Totalt för perioden har det varit 83 domar med ett förverkat brottsutbyte på totalt 85 mnkr. Medelutfallet i domarna uppgår till ca 1 mnkr och medianvärdet till ca 134,5 tkr.

Gruppen för finansiellt utredningsbiträde på utredningsenheten Noa följer årligen upp bl a antalet biträden med finansiell utredningskompetens fördelat på olika brottskategorier samt beslagstagna värden och förverkandebelopp i laga kraft vunna mål. Av verksamhetsberättelsen för 2020 framgår att det i laga kraft vunna mål förverkats cirka 300 mnkr. I pågående mål uppgår förverkande- och kvarstadsyrkanden till cirka 460 mnkr kronor¹⁸. Ytterligare ett exempel på uppföljning av återtagande av brottsvinster på lokal nivå är polisområde Storgöteborgs spaningssektions årliga uppföljning av förverkade pengar i av tings- respektive hovrätt avgjorda ärenden. Spaningssektionen redovisar även vilka beslag som gjorts. I senaste uppföljningen avseende 2020 uppgick förverkade pengar till ca 6 mnkr. Därutöver förverkades en klocka. I uppföljningen konstateras att sektionen varit nästan 100 % i att förverka pengar som tagits i beslag.

En arbetsgrupp bestående av representanter från Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Ekobrottsmyndigheten samt Tullverket fick för ett par år sedan ett uppdrag som en del av ett regeringsuppdrag¹⁹ att utreda om det finns möjligheter att ge en bild av det samlade resultatet av myndigheternas brottsutbytesarbete. Arbetsgruppen sammanfattade i rapport²⁰ att dåvarande myndighetsspecifika uppföljningssystem omöjliggjorde att mer exakt följa upp slutresultatet av myndigheternas gemensamma insatser.

5.1 Uppföljning och egenkontroll

Iakttagelser

I genomförd granskning har framkommit att det inte sker någon samlad och systematisk uppföljning och utvärdering av arbetet med återtagande av brottsvinster på nationell respektive regional nivå. Återtagande av brottsvinster ingår heller inte som en del i nationell månadsuppföljning. Av de skälet har internrevisionen inte kunnat ta del av en samlad bild av arbetets resultat.

Internrevisionen konstaterar vidare att det saknas formaliserade rutiner/strukturer för kvalitetssäkring och egenkontroll av arbetet med återtagande av brottsvinster på olika nivåer. I intervjuerna har framkommit att det genomförs viss utvärdering av större ärenden. Dock uppper ingripande personal och jourförundersökningsledare att de sällan eller

¹⁸ Verksamhetsberättelse 2020 – gruppen för finansiellt utredningsbiträde

¹⁹ Ju2013/4511/Å

²⁰ Dnr A118.596/2016

aldrig får återkoppling på hur de initiala utredningsåtgärderna kan förbättras eller vad som hänt med beslag. Sammantaget synes det saknas kontroller för kvalitetssäkring av arbetet med återtagande av brottsvinster i de initiala skeendena. Flera finansiella utredare uppger att det inte sker någon kvalitetssäkring i ordnade former, t ex kollegiegranskning eller utvärdering i efterhand, av de finansiella utredningarna.

Som tidigare beskrivits har efterlevnad av Nationell strategi för finansiella utredningar ännu inte följts upp.

Bedömning

En väl fungerande verksamhetsuppföljning är en förutsättning för utvärdering av effektivitet och resultat i arbetet. Uppgifter som t ex vilka typer av brottsvinster och värden som återtagits eller inte återtagits i olika typer ärenden och hur kan ge viktig information om hur åtgärder lämpligen utformas och brottsvinster angrips i framtiden.

Internrevisionens bedömning är att det i dagsläget saknas en tillräcklig uppföljning och utvärdering av myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster. Med konsekvens att det saknas en samlad bild av arbetets resultat.

De säkrings- och förverkandebelopp i uppföljningar som internrevisionen kunnat ta del av är en bra början och det finns sannolikt fler uppföljningar lokalt. Men med avseende på de stora belopp som brottsligheten i Sverige årligen antas omsätta, är en rimlig slutsats att återtagandet av brottsvinster kan ökas betydligt.

Internrevisionens samlade bedömning är att det även saknas formaliserade och systematiska kontroller av kvalitet samt egenkontroller för arbetet med återtagande av brottsvinster på olika nivåer.

Att uppföljning och utvärdering av arbetet såväl som kvalitetssäkring inte skett i större utsträckning är sannolikt en konsekvens av att målsättningarna och därigenom förväntningarna på verksamheten inte varit tillräckligt kända. Det har inte varit tillräckligt tydligt vilket resultat som ska uppnås på olika nivåer och hur detta ska åstadkommas. Därmed har det också varit svårt att utforma egenkontroller. Samtidigt har det funnits vissa målsättningar i nationell strategi för finansiella utredningar där förutsättningar för uppföljning ännu ej säkerställts.

Om resultat i arbetet inte efterfrågas riskerar det att leda till att återtagande av brottsvinster inte prioriteras i förhållande till andra arbetsuppgifter, vilket i förlängningen kan leda till en ineffektiv brottsbekämpning. Avsaknad av formaliserade rutiner för kvalitetssäkring och egenkontroll riskerar att leda till ojämn kvalitet och effektivitetsbrister samt att förbättring och utveckling inte sker i tillräcklig utsträckning. Det kan även innebära att möjligheter till återtagande av brottsvinster missas.

6 Rekommendationer

Rekommendation 6.1

Röd – Mycket väsentlig brist

Internrevisionen rekommenderar att processägaren för utredning och lagföring i syfte att skapa en tydligare inriktning för arbetet med återtagande av brottsvinster genomför en översyn av styrdokument och andra beslut som påverkar detta område.

Utan ett tydligt ställningstagande om vilken prioritet och ambitionsnivå som ska gälla för myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster blir det upp till regioner och avdelningar att sätta ambitionsnivå och prioritet, vilket kan leda till varierande nivå av ansträngning och resultat. I förlängningen kan det medföra stora negativa konsekvenser för Polismyndighetens verksamhet och innebära att myndigheten inte uppfyller myndighetsförordningens krav på effektivitet och hushållning.

Rekommendation 6.2

Orange – Väsentlig brist

Internrevisionen rekommenderar att chefen för Noa i bilaga 1, Noas handläggningsordning, inför ett verksamhetsområde med ansvar för återtagande av brottsvinster.

Avsaknad av ett heltäckande ansvar för återtagande av brottsvinster på nationell nivå riskerar att leda till att bl a utvecklingsarbete, uteblir. Detta riskerar i sin tur leda till att arbetet med återtagande av brottsvinster i verksamheten inte bedrivs effektivt med konsekvens att uppställda mål inte nås och/eller medföra betydande negativa konsekvenser för verksamheten.

Rekommendation 6.3

Röd – Mycket väsentlig brist

Internrevisionen rekommenderar att processägaren för utredning och lagföring vidtar nödvändiga åtgärder för att nå upp till processägarens ansvar för återtagande av brottsvinster enligt arbetsordningens 3 kap. 3 §.

Om åtgärder inte vidtas i enlighet med ovan riskerar det att leda till att brottsvinster inte återtas och i förlängningen förverkas samt att det arbete som bedrivs, inte bedrivs effektivt. Det kan innebära att Polismyndigheten inte uppfyller myndighetsförordningens krav på effektivitet, lagenlighet, redovisning och hushållning.

Rekommendation 6.4

Röd – Mycket väsentlig brist

Internrevisionen rekommenderar att processägaren för utredning och lagföring tydliggör och kommunicerar vilka arbetssätt och metoder som ska gälla för det praktiska arbetet med återtagande av brottsvinster för berörd personal på olika nivåer.

Avsaknad av tydliga rutiner och arbetssätt för myndighetens praktiska arbete med återtagande av brottsvinster riskerar att leda till att många möjligheter till återtaganden missas samt att brottsbekämpningen inte bedrivs effektivt. I de fall

Kronofogdemyndigheten kontaktas riskerar det även att leda till att polisen medverkar till penningtvätt av kriminellas tillgångar.

Rekommendation 6.5

Röd – Mycket väsentlig brist

Internrevisionen rekommenderar att processägaren för utredning och lagföring krävställer kompetensutvecklingsinsatser avseende återtagande av brottsvinster i syfte att möjliggöra att alla personalkategorier som arbetar med återtagande av brottsvinster har tillräcklig kunskap och kompetens för sina arbetsuppgifter.

Mycket sannolik konsekvens om rekommendationen inte följs är att många möjligheter till återtaganden av brottsvinster missas samt att i de fall man arbetar med det, gör det med bristande kvalitet och effektivitet. Även brottsbekämpningen i ett större perspektiv riskerar att bli ineffektiv på grund av att polisen inte arbetar tillräckligt uthålligt mot incitamenten till brottslighet.

Rekommendation 6.6

Orange – Väsentlig brist

Internrevisionen rekommenderar att Polismyndigheten vidtar åtgärder för att över tid säkerställa att det finns tillräcklig resurs avseende finansiella utredare för att kunna omhänderta möjligheterna till återtagande av brottsvinster.

Konsekvensen om rekommendationen inte följs är att Polismyndigheten riskerar att missa möjligheter till säkrande och förverkande av brottsvinster vilket kan leda till att uppställda mål inte nås. Även att brottsbekämpningen inte bedrivs effektivt och med kvalitet.

Rekommendation 6.7

Röd – Mycket väsentlig brist

Internrevisionen rekommenderar att processägaren för utredning och lagföring tar fram och etablerar

- 1) En tydlig (och för ändamålet lämplig) struktur för systematisk uppföljning och utvärdering av myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster.
- 2) Rutiner för kvalitetssäkring samt en struktur för egenkontroll för arbetet med återtagande av brottsvinster i enlighet med vad som föreskrivs i Polismyndighetens riktlinjer för intern styrning och kontroll.

Konsekvensen om rekommendationen inte följs är att det även fortsättningsvis kommer att saknas tillräckliga förutsättningar för utvärdering av effektivitet och resultat avseende myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster. Om resultat i arbetet inte efterfrågas riskerar det att leda till att återtagande av brottsvinster inte prioriteras i förhållande till andra arbetsuppgifter, vilket i förlängningen kan leda till en ineffektiv brottsbekämpning. Avsaknad av formaliserade rutiner för kvalitetssäkring och egenkontroll riskerar att leda till ojämn kvalitet och effektivitetsbrister samt att förbättring och utveckling inte sker i tillräcklig utsträckning. Det kan även innebära att möjligheter till återtagande av brottsvinster missas.

7 Sammanfattande bedömning av revisionsfrågorna

7.1 Ger befintlig styrning verksamheten goda förutsättningar att arbeta med återtagande av brottsvinster?

Internrevisionens sammanfattande bedömning är att befintlig styrning inte ger verksamheten tillräckligt goda förutsättningar att arbeta med återtagande av brottsvinster. Det har bl a inte varit tillräckligt tydligt för medarbetare på olika nivåer att och hur de ska gå på brottsvinsterna. Därutöver har förutsättningar i form av bl a tydliga arbetssätt och stöd för det praktiska arbetet samt resurser avseende finansiella utredare inte säkerställts.

7.2 Bedrivs arbetet med att återta brottsvinster effektivt?

Givet vad som framkommit i granskningen är internrevisionens samlade bedömning att det i nuläget saknas förutsättningar för ett effektivt arbete med återtagande av brottsvinster. Bl a bedöms det generella kunskapsläget om möjligheterna till återtagande av brottsvinster vara otillräckligt hos medarbetare i yttre tjänst, förundersökningsledare och finansiella utredare.

7.3 Finns ändamålsenlig egenkontroll samt uppföljning av verksamhetsområdet?

Internrevisionens samlade bedömning är att det inte finns en ändamålsenlig uppföljning och utvärdering av myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster. Internrevisionen bedömer vidare att det saknas formaliserade och systematiska kontroller av kvalitet samt egenkontroller för arbetet med återtagande av brottsvinster på olika nivåer.

Josabeth Alfsdotter

Stellan Söderman

Datum 2022-09-19

Informationsklass Öppen

Diariernr, ärende A039.653/2021

Saknr 977

Polismyndigheten

Beslutsprotokoll RPC 114/2022

Beslutande	Rikspolischefen Anders Thornberg
Föredragande	Analytikern Sten Hedberg

Övriga som deltagit i den slutliga handläggningen
Avdelningschefen Martin Valfridsson MW
Avdelningschefen Gunilla Hedwall

Ärende
Beslut med anledning av internrevisionens granskning av Polismyndighetens arbete med återtagande av brottsvinster.

Beslut
Internrevisionen har granskat den interna styrningen och kontrollen avseende Polismyndighetens arbete med återtagande av brottsvinster. Granskningen har resulterat i sju rekommendationer.

Polismyndigheten beslutar följande.

Åtgärd enligt rekommendation 6.1

Chefen för nationella operativa avdelningen (Noa) ska i syfte att skapa en tydligare inriktning för arbetet med återtagande av brottsvinster genomföra en översyn av styrdokument och andra beslut som påverkar detta område.

Ansvarig för åtgärdens genomförande är chefen för Noa och arbetet ska vara genomfört senast den 31 december 2022.

Åtgärd enligt rekommendation 6.2

Chefen för Noa ska säkerställa att ämnesområdet återtagande av brottsvinster lyfts fram och omhändertas inom ramen för sitt processansvar.

Ansvarig för åtgärdens genomförande är chefen för Noa och arbetet ska vara genomfört senast den 31 december 2022.

Åtgärd enligt rekommendation 6.3

Chefen för Noa ska vidta nödvändiga åtgärder för att nå upp till processägarens ansvar för återtagande av brottsvinster enligt 3 kap. 11 § Polismyndighetens arbetsordning (PM 2022:11).

Ansvarig för åtgärdens genomförande är chefen för Noa och arbetet ska vara genomfört senast den 31 december 2022.

Åtgärd enligt rekommendation 6.4

Chefen för Noa ska tydliggöra och kommunicera vilka arbetssätt och metoder som ska gälla för det praktiska arbetet med återtagande av brottsvinster för berörd personal på olika nivåer.

Ansvarig för åtgärdens genomförande är chefen för Noa och arbetet ska vara genomfört senast den 31 december 2022.

Åtgärd enligt rekommendation 6.5

Chefen för Noa ska kravställa kompetensutvecklingsinsatser avseende återtagande av brottsvinster för berörda personalkategorier.

Ansvarig för åtgärdens genomförande är chefen för Noa och arbetet ska vara genomfört senast den 31 december 2022.

Åtgärd enligt rekommendation 6.6

Chefen för Noa ska inom ramen för sitt processansvar verka för en tillräcklig resursdimensionering för att uppnå målet med att säkerställa förmågan till tillgångsinriktad brottsbekämpning genom återtagande av brottsvinster.

Ansvarig för åtgärdens genomförande är chefen för Noa och arbetet ska vara genomfört senast den 31 december 2022.

Åtgärd enligt rekommendation 6.7

Chefen för Noa ska ta fram och etablera

1. en tydlig (och för ändamålet lämplig) struktur för systematisk uppföljning och utvärdering av myndighetens arbete med återtagande av brottsvinster
2. rutiner för kvalitetssäkring samt en struktur för egenkontroll för arbetet med återtagande av brottsvinster i enlighet med vad som föreskrivs i Polismyndighetens riktlinjer för intern styrning och kontroll.

I arbetet med ovanstående ska stöd inhämtas från ekonomiavdelningen och it-avdelningen.

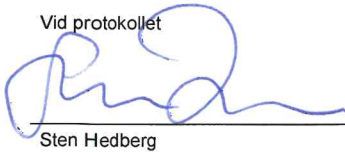
Ansvarig för åtgärdens genomförande är chefen för Noa och arbetet ska vara genomfört senast den 31 december 2022.

Ärendet har inte delats enligt 6 kap. 10 § Polismyndighetens arbetsordning (PM 2022:11) eftersom det har ansetts obehövt.

Kostnad -

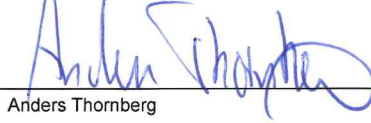
Finansiering -

Vid protokollet

Sten Hedberg

Justeras

Anders Thornberg

Sändlista

Samtliga polisregioner och
avdelningar
Internrevisionen

Kopia till

Arbetstagarorganisationer
Skyddsorganisationen